

4rt cicle de planificació hidrològica, 2028-2033

Segons presenta el document IMPRESS d'estudis previs per al Pla de gestió del districte de conca fluvial de Catalunya 2028-2033, l'increment de salinitat és la principal raó per la qual 47 masses d'aigua de rius han empitjorat, passant de complir els objectius de qualitat en la valoració anterior a un estat ecològic inferior a bo en la valoració actual (IMPRESS 2025, pàg.119). Entre aquestes masses d'aigua que han empitjorat la seva qualitat ecològica hi ha les de les conques mitjana i baixa dels rius Cardener i Llobregat, avall de la mineria de potassa.

Els runams salins de la conca del Llobregat, els gegantins abocadors de residus salins dipositats per la mineria de potassa sobre terrenys majoritàriament sense haver estat impermeabilitzats i exposats a l'aire lliure, segueixen sent, malgrat les millores realitzades en la captació i gestió de la salmorra que generen, els grans focus de contaminació salina de les aigües de la conca del Llobregat. Des de l'any 1989, quan va entrar en servei el col·lector general de salmorres de la conca del Llobregat, es treballa en la recollida i evacuació al mar de la salmorra originada per la muntanya de Sal de Cardona i el seu rierol Salat, per les plantes de tractament del mineral d'ICL Iberia a Súria i a Sallent, pels runams salins a cel obert i per les plantes de potabilització amb processos d'osmosi inversa o electrodialisi reversible, i d'aquella salmorra originada als runams salins que no ha pogut ser captada en origen i que, després de circular subterràniament, brolla enllà en fonts com les de La Serra (Súria), la Filosa (Callús) o les del Pitoi, de l'Illa i del Borinot (Sallent), o s'incorpora a rieres com la de Bellver (Callús) i la de Soldevila (Sallent) o als rius principals com les surgències salades de la riba esquerra del Cardener al Fusteret (Súria) i les de la riba dreta del Llobregat al Pont Nou, a can Carreras i al polígon de l'Illa (Sallent). No ens estendrem en el detall hidrològic de cadascuna d'aquestes surgències salines; una extensa col·lecció de dades salinitat d'aigües obtingudes de molts punts de mostratge i pous piezomètrics a l'entorn dels runams salins està disponible per investigar-ne l'origen, importància i evolució (1). És suficient en constatar els salts de salinitat dels dos rius al passar prop de les instal·lacions de la mineria de potassa, de 60 mg Cl/L a uns 200-300 mg Cl/L com a rang mitjà al Cardener a Súria, i de 35 mg Cl/L a uns 100-300 mg Cl/L al Llobregat a Sallent. La variabilitat molt alta dels valors de salinitat als rius avall de les instal·lacions mineres també constata l'origen artificial de la contaminació salina.

L'esforç actual de captació i conducció de l'aigua salada d'origen miner és molt gran, tant per part de la principal empresa minera ICL Iberia a Sallent i a Súria, com per part de l'Agència Catalana de l'Aigua i de la concessionària de l'explotació del col·lector de salmorres Sorigué SA. S'està construint un nou col·lector de salmorres que a finals de l'any 2027 hauria de substituir totalment el col·lector vell. En paral·lel s'executen obres de manteniment del col·lector vell al tram de La Pobla (Súria). Lamentablement, les incidències al col·lector vell, a les seves basses d'entrada o als pous de trencament de pressió, amb vessament de salmorra i les consegüents mortaldat de la vegetació i contaminació del sòl són freqüents; recordem com a accidents recents i amb conseqüències perjudicials els vessaments de salmorra del col·lector ocorreguts al nucli urbà de Sant Joan de Vilatorrada el 04.2025, al bosc de ribera del Cardener al seu pas per aquesta mateixa població el 07.2023, i els grans vessaments de salmorra al Pla de les Hortes de Súria, sota la planta de tractament de mineral d'ICL, el 03.2023, el 07.2023 i el 04.2025.

En una estimació pròpia basada en l'evolució dels resultats d'anàlisi de clorurs d'aigües de l'entorn de la mineria de potassa que venim realitzant des de l'any 1998, en condicions normals de l'ordre del 70-90% de la salmorra generada per la mineria de potassa és efectivament captada i enviada al mar a través del col·lector vell. Altra cosa són les situacions, que per la seva freqüència no es poden

qualificar d'exceptuals, d'avaría en alguna part del sistema de recollida, bombeig i conducció d'aigües salades, de sobreiximent de basses de recollida de salmorra en cas de pluges intenses, d'obstrucció de canals perimetrals i de canonades, de desgast de materials, de corrosió de metalls, o qualsevol altre tipus d'incidència, sovint amb la conseqüència d'un increment de l'abocament de salmorra d'origen miner al medi.

La realitat és que, malgrat l'esforç, la captació de salmorra no és completa, és poc segura, les instal·lacions són insuficients en cas d'aiguats, i imposa servituds i posa en risc a tercers des de Cardona i de Balsareny fins al Prat de Llobregat. A més, aquesta recollida de salmorra a les zones mineres, la seva conducció al llarg de la conca i l'abocament al mar Mediterrani no és gratuïta; requereix una atenció i un finançament quasi indefinits, ¿70 o 100 anys més?, mentre la mineria segueix activa i els runams salins es mantinguin sense restaurar a cel obert. Aquest termini de 70-100 anys va molt més enllà de la durada plausible de l'explotació minera de potassa a la comarca de Bages.

Les captacions de salmorra mai podran ser completes en uns runams assentats sobre terreny permeable, ni podran ser mai del tot segures ni permanents. Amb una situació actual de captació de la salmorra d'origen miner estimada en el 70-90%, si no es va a l'origen, hi ha més marge per empitjorar quan l'eficàcia de la captació disminueixi que no pas per millorar amb més i millors captacions. Cal entendre les captacions i conduccions de salmorra com mesures transitòries que s'apliquen mentre no s'arriba a la restauració plena dels runams, obligatòria en tota activitat extractiva. Els programes de restauració vigents pels runams de Sallent i de Súria i pel runam Vell de Cardona contemplen primer la retirada dels residus salins mitjançant la seva dissolució en una aigua escassa a la conca, i l'enviament de la salmorra resultant al mar a través del col·lector nou en construcció. Aquest plantejament perpetua el mal estat que exposa l'informe IMPRESS 2025 i la necessitat d'atendre la recollida i conducció de volums ingents de salmorra d'origen miner per 70 o 100 anys més, molt més enllà del quinquenni 2028-2033, i amb el risc evident d'empitjorament si en algun període dels 70-100 anys propers l'empresa minera ICL Iberia negligeix la captació de salmorra o la retirada acordada de residus, o secades com la dels anys 2021-2022-2023 impedeixen destinar el grandios volum d'aigua que la retirada dels residus salins dels runams del Fusteret (Súria) i del Cogulló (Sallent) requereix (2).

La solució eficaç, tant en matèria de gestió de l'aigua com en la gestió de residus miners, consisteix en acceptar l'existència dels runams salins fruit d'una activitat minera centenària, oblidar-se del buidat faraònic dels grans runams salins, i engegar projectes d'impermeabilització i restauració comparables al que la mateixa Agència Catalana de l'Aigua va realitzar al runam de Vilaforns (Balsareny) l'any 2010. Aquest pas implica nous projectes de restauració sota la premissa de la impermeabilització prèvia de la superfície salina. Ercros SA hauria de redactar el projecte pel runam Vell de Cardona i ICL Iberia hauria de redactar sengles projectes pels runams del Fusteret (Súria) i del Cogulló (Sallent) i probablement també pel de la Botjosa -aquest darrer depenent dels terminis possibles per la retirada ja iniciada dels residus d'aquest runam comparativament menor tenint en compte la disponibilitat d'aigua, la disponibilitat de cabal al col·lector nou i la capacitat d'execució de la pròpia empresa. La D.G. de Canvi Climàtic i Qualitat Ambiental hauria de revisar i aprovar aquests projectes i seguidament serien les empreses mineres qui haurien d'executar-los sobre els respectius runams.

L'enfoc tècnic d'impermeabilització dels runams salins seguida d'una restauració convencional, tal com s'executà a Vilaforns, com s'ha realitzat a d'altres runams salins d'origen miner similars a d'altres regions del món, i tal com es clausuren abocadors d'altres tipologies, és una solució definitiva i més eficaç que no pas un buidat que s'ha demostrat impossible en un termini raonable; és més eficaç evitar la generació de salmorra en origen que no pas l'esforç ingent de captar i conduir aquesta salmorra durant decennis que es converteixen en segles. A l'objectiu primer de la seguretat en la

qualitat de l'aigua, un projecte d'impermeabilització i restauració d'un runam salí suma altres objectius i avantatges igualment importants en els àmbits territorial i econòmic que, sense ànim de ser exhaustius, llistem a continuació:

- Termini d'execució raonable, possiblement dins del quinquenni 2028-2033 de planificació hidrològica a Catalunya.
- Eliminació de l'espasa de Dàmocles que amenaça permanentment la qualitat de l'aigua del Cardener i el Llobregat i als seus usuaris avall de la conca.
- Estalvi de 320 hm3 d'aigua, més encara si el runam del Fusteret segueix creixent al ritme actual d'1,9 milions de tones per any (2).
- Integració paisatgística dels runams restaurats.
- Opcions de nous usos de l'espai als runams restaurats, entre ells el de parc solar fotovoltaic que el Pla Director de la Mineria del Bages va incorporar recentment.
- Opció de comercialització futura de la sal com a recurs miner de secció B segons el ritme marcat per la demanda, mantenint destapada només una part menor de la superfície del runam.
- Certesa en l'execució de la restauració.
- Estalvi a mitjà termini per a les empreses mineres que podran reduir la dedicació i el cost de la captació de salmorra una vegada impermeabilitzats els runams.
- Capacitat lliure al col·lector nou per destinar-la a salmorra d'altres orígens, miners o no.
- Reducció de la despesa energètica i del cost de potabilització de l'aigua del Llobregat a les grans plantes potabilitzadores d'Abrera i de Sant Joan Despí

En conclusió, proposem que l'EPTI incorpori les conseqüències a la qualitat i a la gestió de l'aigua derivades de l'existència dels runams salins a cel obert de la mineria de potassa com a tema important en la planificació hidrològica -al nostre entendre el tema més important a la conca del Llobregat- i que s'obri el debat sobre la necessitat de revisar els seus programes de restauració per fer-los executables en el quinquenni 2028-2033.

Plataforma cívica Montsalat, juliol del 2025

www.montsalat.cat

montsalat@gmail.com

(1) Vegeu les taules de resultats d'anàlisi de clorurs al [riu Llobregat i els seus torrents tributaris a Balsareny i Sallent](#) i al [riu Cardener i els seus torrents tributaris a Cardona i Súria](#).

(2) Vegeu l'article "[*La impossibilitat dels programes de restauració dels runams salins del Cogulló i del Fusteret: un volum d'aigua equivalent a 3 pantans de La Baells plens, un termini de més de 100 anys i, mentrestant, una despesa inassolible en gestió de salmorra i un risc ambiental permanent*](#)" pel detall del càlcul del volum d'aigua necessari pel buidat dels runams.